

یار خراسانی

مصطفی محدثی خراسانی

خراسان زادگاه و خاستگاه شعر فارسی است و از دیرباز پررونق ترین هنگامه را، شعر در مقایسه با سایر معارف، در این دیار داشته است و همواره به سامان ترین تشکل ها از آن شاعران بوده است، در دهه های اخیر و امروز نیز این مجامع و محافل پر طرفدار و پر رونق بوده و هست و اکثر قریب به اتفاق شاعران مطرح معاصر این سرزمین از همین محافل و انجمن ها برخاسته اند.

انجمن ادبی فرخ از جمله این انجمن ها بوده و نیز انجمن ادبی قهرمان که کماکان دایر است و استاد محمدرضا شفیعی کدکنی در توصیف آن آورده اند: «منزل شاعر استاد و شعر شناس برجسته روزگار ما، دوست بزرگوار محمد قهرمان، که هر هفته اهل ادب در آن جا گرد هم جمع اند، دانشکده ادبیات واقعی خراسان است».

انجمن های ادبی مشهد آنقدر اعتبار و ارج داشته که بسیاری از استادان برجسته زبان و ادبیات فارسی دانشگاه فردوسی از اعضای فعال این انجمن ها بوده اند و از طرفی بسیاری از روحانیون و علمای دینی نیز به این انجمن ها رفت و آمد می کرده اند و در غنای هر چه بیشتر فضای انجمن ها نقش داشته اند.

یکی دیگر از این انجمن ها، انجمن ادبی نگارنده بوده که دهه های قبل از انقلاب اسلامی، ادیبان برجسته دانشگاه و حوزه مشهد از جمله مقام معظم رهبری در جلسات آن شرکت می کرده اند، استاد علی باقرزاده در باره این انجمن و فعالیت آن و بزرگانی که در جلسات آن شرکت می کرده اند، نقل می کنند: «از سال ۲۶ یا ۲۷ انجمنی ادبی در آغاز به صورت چرخشی پدید آمد و سپس به گونه ثابت در منزل سرگرد عبدالعلی نگارنده استقرار یافت که آن را «انجمن ادبی فردوسی» نام گذاشته بودند. در منزل سرگرد نگارنده، جلسات هفتگی شبیه شب ها تشکیل می شده و تا پایان عمر آن روان شاد ادامه یافته است.

در آن انجمن، استادان دانشکده ادبیات که تازه تاسیس شده بوده یعنی: دکتر فیاض، دکتر احمد علی رجائی، دکتر غلامحسین یوسفی و دکتر مجتهدزاده شرکت می کرده اند. علی باقرزاده که خود در انجمن نگارنده شرکت می کرده، در باره این انجمن نوشته است: برخی از روحانیان اهل ذوق و طلاب جوان و فاضل آن ایام همچون برادران محترم خامنه ای (سیدمحمد و سید علی) مقام معظم رهبری، آقایان سید جلال آشتیانی، محمدرضا حکیمی، شیخ محمود عبادی، سید جلال طباطبایی و گروهی از شاگردان مستعد دوره اول دانشکده ادبیات مشهد، از قبیل شادروانان دکتر علی شریعتی، دکتر سید حسین خدیو جم و آقایان محمدرضا شفیعی کدکنی، (م. سرشک) قرائی، میلانی و عده ای از شاعران خراسان، از جمله دکتر قاسم رسا، غلامرضا قدسی، محمد قهرمان، غلامرضا صدیق، احمد کمال پور، شریفی، نعمت میرزا زاده آرم، حسین امینی، بی گناه (رئوف)، محمد عظیمی، محمد آگاهی، ذبیح ... صاحبکار و برخی ادب دوستان مانند تقی بینش و دکتر سعید هدایتی با حضور خود، دوستان را شاد و محفل را پر بار می ساختند. بنده (= علی باقرزاده) نیز در جلسات این انجمن شرکت می کردم و از افادات دوستان اهل ادب بهره مندی ها داشتم. شادروانان علامه امینی و استاد جعفری هر وقت به مشهد می آمدند، در جلسه مذکور حاضر می شدند.

به یاد دارم شبی شادروان دکتر رسا این دوبیت را از تجالا سرود و به انجمن اهدا کرد.

«بزم ادب روشن و تابنده شد

جمع، گهرهای پراکنده شد

موجب این محفل شعر و ادب

همت سرگرد نگارنده شد»

حضور آیت ... خامنه ای در مجامع و محافل ادبی خراسان حضوری پر رنگ و تاثیر گذار بوده و بیشترین دوستان ایشان را در مشهد، شاعران شکل می داده اند، تاثیر کلام و جهت دهی های ایشان به گونه ای بوده که بسیاری از شعرهای انقلابی و مذهبی و آیینی سروده شده توسط شاعران بلند آوازه خراسان در سال های قبل از پیروزی انقلاب مرهون این هدایت هاست و این را از تقدیمیه هایی که در ابتدای بسیاری از این شعرها نسبت به ایشان آمده است می توان دریافت.

از جمع شاعران پیشکسوت و توانمند مشهد، پنج تن بودند که آقا عنایت و احترام خاصی نسبت به آنها داشتند و تقریباً از دوستان قدیمی آقا از سال های قبل از پیروزی انقلاب به حساب می آمدند، این پنج تن عبارت بودند از استاد احمد کمال پور، متخلص به کمال که از قصیده سرایان برجسته خراسان بودند، استاد ذبیح ... صاحبکار که از غزل سرایان برجسته خراسان بودند و نیز دستنی در تصحیح متون داشتند و تصحیح دیوان حزین لاهیجی را به توصیه مقام معظم رهبری به انجام رساندند، استاد غلامرضا قدسی که از شاعران برجسته و انقلابی خراسان بودند و در دوران رژیم پهلوی با مقام معظم رهبری در یک بند زندانی بوده اند، استاد محمد قهرمان، غزل پرداز توانای روزگار که تصحیح غزلیات صائب توسط ایشان زبانزد است و نیز استاد علی باقرزاده متخلص به بقا که در قطعه سرایی به طولایی دارند و از سرآمدان روزگارند در سرودن قالب قطعه.

سه تن از این پنج تن یعنی استاد کمال، استاد قدسی و استاد صاحبکار به رحمت خدا رسیده و رخ در نقاب خاک کشیده اند و در فقدان هر سه آنها مقام معظم رهبری پیام داده اند و ضمن توصیفات که کرده اند از آنها به عنوان دوست یاد کرده اند، خطاب دوست را البته به دو بزرگوار دیگری که در قید حیات هستند، یعنی، استاد قهرمان و استاد باقرزاده نیز داشته اند، در پیام تسلیتی که در فقدان استاد صاحبکار، خطاب به آن ها فرستاده اند:

دوستان عزیز و غمگسار جناب آقای محمد قهرمان و جناب آقای علی باقرزاده (بقا)؛

«در گذشت عزیز دیرنمان آقای شیخ ذبیح ... صاحبکار، اینجانب را در اندوه و تاسفی عمیق فرو برد. این عندلیب شیرین کار خراسان، با رفتن خود دوستان و دلبرستان را به غمی بی تسلی دچار ساخت و شعر و ادب خراسان، و همه کشور را از غزل سرایی نادره گوی و هنرمندی برجسته و کم ادعا و دوستان و یاران خود را از رفیقی شفیق و در آشنا، محروم ساخت.

ضایعه در گذشت آن عزیز را به بازماندگان و فرزندان گرامی اش و به شما و یکایک دوستان و همکاران و دوستدارانش و به جامعه ادبی و شعری خراسان، صمیمانه تسلیت می گویم و فیض الهی را برای وی مسئلت می کنم.

والسلام علیکم ورحمت ...

سیدعلی خامنه ای

پای صحبت هریک از شاعران مشهد چه از پیشکسوتان و چه جوانتر ها که می نشینی بخشی از خاطر اتشان که با شور و

وجد زاید الوصفی آن را بیان می کنند خاطراتی است که از همنشینی و مصحبتی با آیت ... خامنه ای در مجامع ادبی، قبل و بعد از انقلاب اسلامی داشته اند، این خاطرات در رابطه با حضور و تاثیر گذاری ایشان زیاد و متنوع است و تقریباً از تمامی چهره های شاخص شعر خراسان شنیده شده و می شود.

من شخصاً بار ها این خاطرات را از زبان بزرگانی چون شادروان غلامرضا قدسی، شادروان احمد کمال پور، شادروان ذبیح ... صاحب کار، شادروان جلال آشتیانی، استاد محمد قهرمان، استاد علی باقرزاده، استاد محمدرضا شفیعی کدکنی و به واسطه نقل استاد محمدرضا شفیعی کدکنی، از شادروان مهدی اخوان ثالث و ... شنیده ام، آخرین خاطره نقلی بود از زبان استاد محمدرضا شفیعی کدکنی که سال گذشته شبی به اتفاق دوست شاعر ارجمند مرتضی امیری اسفندقه به منزل ایشان شرفیاب شده بودیم، ایشان خاطرات زیادی نقل کردند، که آوردن پاره ای از آن خالی از لطف نیست و خوب است با نقل آن یادی هم از شادروان مهدی اخوان ثالث داشته باشیم، استاد شفیعی ضمن بیان خاطر اتشان نقل می کردند سال های حوالی هزار و سیصد و پنجاه آیت ... خامنه ای در یکی از سفرهایشان به تهران بر من وارد شدند و ساعاتی را با هم به شعر خوانی و صحبت گذراندیم، و در ضمن صحبت ها ایشان از حال سایر دوستان شاعر خراسانی که مقیم تهران بودند جویا شدند، از جمله شادروان مهدی اخوان ثالث، بعد من دوستی را همراه کردم تا ایشان را به منزل اخوان ببرد برای دیدار و احوالپرسی، آن دوست برای من تعریف کرد: وقتی در خانه اخوان رسیدیم آیت ... خامنه ای کمی آن طرف تر ایستادند و من رفتم زنگ را زدم، اخوان خودش آمد و در را باز کرد، اخوان داخل و من بیرون، زیر چارچوب در با هم دست دادیم و سلام و علیکی کردیم و بعد اخوان مرا به داخل دعوت کرد که آرام به او گفتیم با آقای سیدعلی خامنه ای آمده ام، اخوان به سرعت بیرون رفت تا به ایشان خوش آمد بگوید و همینطور که به سمت ایشان می رفت برای اینکه مطایبه ای هم کرده باشد با لجه مشهدی به من گفت: «بره چی خبر نکردی با آسیدعلی آقا می بی که مو اقلا وقت میام دم در، آستینامه بز نم بالا که مثلاً یا وضو گرفتم یادرم مورم وضو بگیرم»

خاطرات دیگری که از ارجمندان اهل ادب خراسان نقل شده و همه حاکی از احترام و ارجمندی است که فحول شعر خراسان علاوه بر مرتبه علمی و شخصیت وارسته ایشان، به خاطر و جوه ادبی و توانایی مثال زدنی در دانش شعری و نقد ادبی برای ایشان قائل بوده و هستند.

مقام معظم رهبری از همان دوران دوم ریاست جمهوری شان، ایام نوروز که به مشهد می آمدند، شبی را به دیدار با شاعران مشهد اختصاص می دادند و تا هنوز هم این سنت برقرار است، من در پنج دیدار از این دیدارهای سالانه که گاه در دارالزهد آستان قدس و گاه در منزل پدری ایشان در نزدیکی بازار سرشور مشهد برگزار می شد شرکت داشتم، آقا با تمام وجود و فعال تر از همه در جلسه حضور داشتند، و خودشان جلسه را اداره می کردند و از شاعران برای شعر خوانی دعوت می کردند و بلا استثنا بعد از شنیدن هر شعری و گاه نیز به ضرورت بین شعر خوانی شاعران نکاتی مطرح می کردند، که بسیار موشکافانه و تیزبینانه بود، نقد و نظرهایی کاملاً فنی که تنها از یک منتقد حرفه ای انتظار می رود اینگونه بر جوانب نقد، چه از منظر فرم و